

ISSN 1563-0307
Индекс 75876; 25876

ӘЛ-ФАРАБИ атындағы ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ имени АЛЬ-ФАРАБИ

ХАБАРШЫ ВЕСТНИК

ПСИХОЛОГИЯ ЖӘНЕ
СОЦИОЛОГИЯ
СЕРИЯСЫ

СЕРИЯ
ПСИХОЛОГИИ И
СОЦИОЛОГИИ

АЛМАТЫ

№4 (39)

2011

Әл-Фараби атындағы
Қазақ ұлттық университеті

Казахский национальный университет
имени аль-Фараби

ҚазҰУ
ХАБАРШЫСЫ
Психология және социология
сериясы

ВЕСТНИК
КазНУ
Серия психологии
и социологии

Алматы

№ 4 (39)

2011

Выходит 4 раза в год. Собственник КазНУ имени аль-Фараби.

Зарегистрирован в Министерстве
культуры, информации и
общественного согласия
Республики Казахстан,
свидетельство - № 956-Ж от 25.11.
1999 г. (Время и номер первичной
постановки на учет -
№ 766 от 22.04.1992г.)
Периодичность издания -
4 раза в год

Редакционная коллегия:

Джакупов С.М. (*председатель*),
Абдирайымова Г.С.
(*зам. председателя*),
Ким А.М. (*ответ. секретарь*),
Аймаганбетова О.Х.,
Бисенов К.У., Жарикбаев К.Б.,
Жапарова З.Ж.,
Калымбетова Э.К., Пузиков М.Ф.,
Бердибаева С.К., Шеденова Н.У.,
Ташимова Ф.С.

Вестник КазНУ

Серия психологии и
социологии

№ 4 (39)

Редакторы: А. Шора,
З. Усенова, Г. Бекбердиева
Компьютерная верстка
Т.Е. Сапарова

ИБ № 5726

Подписано в печать 30.12.2011.
Формат 60х84 1/8.
Бумага офсетная № 1.
Печать цифровая. Уч.-изд. л. 10.
Тираж 500 экз. Заказ № 285
Цена договорная.
Издательство «Қазақ университеті»
Казахского национального
университета имени аль-Фараби,
050040, г. Алматы, пр. аль-Фараби,
71, КазНУ. Отпечатано в
типографии издательства

СОДЕРЖАНИЕ

РАЗДЕЛ 1. Психология

Аймаганбетова О.Х., Альжанова Л.С. Из опыта прикладного исследования ценностных ориентаций студенческой молодежи	3
Жолдасова М.К., Кустубаева А.М., Жақыпов С.М., Мэттьюс Дж., Камзанова А.Т. Данди стресс сұрақтамасының қазақ тілді нұсқасын бейімдеу туралы	7
Козлов В.В. К проблеме многообразия теории и практики в психологии	10
Ахтаева Н.С. Психологические основы творческих заданий	14
Лиясова А.А. Әдістемелік тренинг қатысушыларының сәз жиі қоятын сұрақтары жайында	19
Карабалина А.А. Индивидуально-личностные качества политического лидера	23
Жұбаназарова Н.С., Абдрахманова Б.Т. Тұлғаның өмірлік мағынасы	27
Ташимова Ф.С., Кельбуганова Ш.А. Совладающее поведение как процесс, развернутый во времени	30
Кабакова М.П., Басыбекова К.Е., Файзуллина А.К. К вопросу о необходимости развития практической психологии в системе подготовки и переподготовки кадров в Республике Казахстан	36
Абдрахманов А.Э. Социально-психологические подходы к нравственному развитию личности подростка	39
Амирова Б.А., Алимбаева Р.Т., Тулебаева А.Б. Созависимость как один из социально-психологических факторов возникновения алкогольной и наркотической аддикции в семье	43

Жиенбаева Н.Б., Абдрахманова Р.Б. Концептуальная конструкция коммуникативного субъекта в образовательном процессе	46
Иргебаева И.М. Білім беру жүйесіндегі психологиялық қызмет көрсету мәселелері	50
Плеханова Е.А. Осмысленность жизни как основа формирования психологического здоровья личности	54
Асылбекова Д.У., Тапалова О.Б. Психофизиологические аспекты формирования компетенции «лидерство»	57
Дүйсенбеков Д.Д., Байшукурова А.К., Басыбекова К.Е., Сатыбалдина Н.К., Файзуллина А.К. Перспективные направления деятельности социально-психологической службы в исследовательском университете	61
Ахтаева Н.С., Баткалова Ш.С. Психологические основы клубной работы классного руководителя в школе	64
Габит Ж.Г. О некоторых способах преодоления конфликтных ситуаций в педагогической практике	68
Хусаинова Р.М. Теоретические и практические основания исследования психологического здоровья учителя в педагогической деятельности	70
Кунаибева М.Н., Ыдырышева М.Ж. Психологические методы вовлечения молодежи в религиозные секты	76

РАЗДЕЛ 2. Социология

Әбдірайымова Г.С., Кенжәкімова Г.Ә. Қазақстанның жоғары оқу орындарының білім беру деңгейі: студент жастардың көзқарастары бойынша	79
Жапазарова З.Ж. Социальный портрет сельской семьи в казахстанском обществе	83
Пузиков М.Ф., Базаркулова Ж. К вопросу о формировании общественного мнения средствами социальной рекламы	87
Нұрбекова Ж.А. Басқару әлеуметтанудың пәні мен статусы	89
Беймашева А.С., Шеденова Н.У. Феномен жилищного класса в условиях субурбанизации: постановка вопроса	92
Амитов С.А., Болмыбаева С.М. Социологиялық талдаудың визуалды әдістері	96
Омарова Ә.Т., Дүйсенова С.М. Білім беру әлеуметтік институт ретінде және оның қазіргі қоғамдағы алғышарттары	99
Маулышариф М. Роль социальных сетей в досуговой практике студенческой молодежи	103
Сарыбаева И.С. Кәсіби орта білім беру орындарында әлеуметтік әріптестік шеңберінде дамыту	107
Пузиков М.Ф., Базаркулова Ж. Спорт и социальная активность инвалидов	111
Сарыбаева И.С., Чинасилова А.М. Этносаралық жанжалдар	114
Әбдікерова Г.О. Адамның табиғаты мен мәніне қатысты антропологиядағы философиялық көзқарастардың мәні	117
Сведения об авторах	122

ұстанымдарды анықтауға мүмкіндік береді. Басқа жағдайда көзқарастардың әр түрлі болып қалыптасуы, олардың қарама-қайшылығы туралы әңгіме қозғалуы мүмкін. Онда топты істерогенді етіп жасауға тырысу керек (яғни құрамында әр түрлі ортаның өкілдері мен қоғамдық категориялар болуы керек). Әріпте, барлығы қойылған зерттеу мәселесіне байланысты болып келеді [4].

Келесісі – ол Ф. Знанецкий жеке құжаттарды талдау әдісі деп атаған әдіс. Жеке құжаттарды талдау әдісі – адамдармен жазылған құжаттардың түпнұсқасын зерттеу. Мысалы, хаттар, күнделіктер немесе адамдардың тікелей эмоциялары көрініс табатын мемуарлар. Ф. Знанецкий АҚШ-тағы поляк эмигранттарының отандарына жазған хаттарын зерттеумен айналысқан. Осы сияқты фотосуреттерді де қолдануға болады, яғни, жеке фотосуреттер топтамасын (коллекциясын) да зерттеуге болады. Әдетте адамдардың бізді бұрынғы уақыттарға санар ішкіретін топтамалары болады. Мұнда портреттер жиі ағын немесе отбасылық оқиғаларды сипаттайтын суреттерді табуға болады. Мұндай топтамаларды қолдану адамдардың шынайы өмірін түсіпуде, сол кездерде олар үшін не маңызды болды, олар немен айналысты, олардың кәсіби маңсабы қалай жүзеге асты деген сияқты сұрақтарға жауап алуда өнімді болуы мүмкін [5].

Біздің ойымызша, визуалды социологияның іс-әрекет саласын анықтауға тырысу барысында, визуалды социология – бұл әлеуметтік құрылымның бір бөлігі болып табылатын индивидтер мен түрлі әлеуметтік топтардың визуалды бейнелерді қабылдауы, осы бейнелердің мәнін түсіндіру, құру және қайта құру туралы ғылым деп мамалап айтуға болады. Осылайша, визуалды социологияның объектісі фотосуреттік бейне, видеофильм, картина, графика мен сызбалар, ал ізін деп заманауи әлеуметтік құрылым, әлеуметтік институттар мен процестер бейнеленетін терен мәні бар түсініктеме беруді айтуға болады. Қазіргі жағдайды жалпы сипаттай отырып, визуалды қайнар көздерді зерттеуге зерттеудің ресурсы, объектісі мен негізгі сюжеті ретінде қолданылуға болатын жиынтықты жатқызуга болады. Әсіресе отбасылар мен биографияны (ретроспективті әдіс) зерттеуде визуалды әдістер нық бекітілген. Мұнда фотоальбом хикаяны (нарратив) құру мен талдау объектісі болып табылады. Осыдан бірнеше уақыт бұрын социологтар мен антропологтар визуалдылық әлеуметтік болмыстың, опы қайта құру мен қайта ұсынудың негізгі траекториясын жасайтын біріппі өлшеуіші деген тезисті бөлісіп келес, бүгінгі таңда ол есту, қору, ііс сезімі сияқты өлшеуіштердің қатарында.

1. Миллс, Чарльз Райт. Социологическое воображение. - М.: NOTA BENE, 2001. - 263 с.
2. Печурин А.В. Визуализация социальных исследований: новые данные или новые знания? // Социологический журнал. - 2007. - № 3. - С. 81-89.
3. Семин М.В., Гапка А.О. Визуальная социология и развитие социологического воображения // Журнал социологии и социальной антропологии. - 2008. - Том XI. - № 2. - С. 153-157.
4. Штомпка П. Визуальная социология. Фотография как метод исследования. - М.: Логос, 2007. - 168 с.
5. Штомпка П. Введение в визуальную социологию. // INTER (интеракция, интервью, интерпретация). - 2007. - № 4. - С. 6 - 12.

В данной статье социально-философском и культурологическом контексте рассмотрены теоретические основания и практика использования фотографии как метода социологического исследования.

The theoretical bases and practice of use of pictures as a method of sociological research in social-philosophical and culturological context are considered.

Ә.Т. Омарова, С.М. Дүйсенова

БІЛІМ БЕРУ ӘЛЕУМЕТТІК ИНСТИТУТ РЕТІНДЕ ЖӘНЕ ОНЫҢ ҚАЗІРГІ ҚОҒАМДАҒЫ АЛҒЫШАРТТАРЫ

Білім беру – бір ұрпақтан екінші ұрпаққа әлеуметтік тәжірибелі және білімді берудің күрделі процесі. Атап айтқанда, білім - бұл жүйелік білімді беру және ол өркениетті қоғамда орып алған көп түрлі компоненттер мен элементтердің болуын талап етеді. Білім беру – міндетті екі субъектісі – мұғалім және білім алушы, яғни оқытушы және оқушы бар, ұйымдастырылған процесс. Осы субъектілер болмаса білім беру процесі болмайды. Білім беру процесі әлеуметтік тәжірибе немесе өткен ұрпақтың қалдырған білімге, нақты материалдарға негізделген, мақсатқа бағытталған процесс.

Білім беру ол оқу процесі және осы мағынада қатысушылардың жаңа білімдерді игеруі. Білім берудің әр түрлі мақсаттары мен міндеттері болуы мүмкін. Бірақ, қазіргі әлемде, көбінесе, білім беру жүйесі туралы сөз қозғалады. Кәсіби білім берудің нақты іске немесе кәсіпке үйрету ретінде ежелгі тарихы бар. Сондықтан, кәсіби білім беру белгілі бір көлемерге немесе мамандыққа оқыту болып табылады. Білім беру мен оқыту түсініктері арасында сондай ерекше айырмашылық жоқ, бірақ білім беру түсінігі көлемі бойынша оқыту түсінігіне қарағанда ауқымдырақ. «Үйрету» түсінігі қолданбалы сипаттағы белгілі бір нақты білімді игеруге бағытталған нақты мағынаға ие. Мысалы, бастапқы кәсіптік білім беру жүйесіне қатысушыларды слесарь, мапанист, тігілші, электрик, оператор кәсіптеріне үйрету. Білім беру пайда болғаннан бастап, адамзаттың әлеуметтік құндылығына айналды. Ол қоғам дамуының ажырамас бөлігі болып табылады. Толық мағынада, білім берудің әлеуметтік институт ретіндегі пайда болуынан бастап қоғамның өзінің дамуы, оның экономикалық, әлеуметтік және рухани прогрестері білім беру деңгейіне тәуелді болып қалды. Білім интенсивті түрде дамып жатқан мемлекеттерде мектептер мен басқа да білім орталықтары пайда болып, халықтың сауаттылығы артып, өзінің дамуының қарқынын жоғарылатуда. Мысал ретінде Ежелгі Греция, Рим, Византия, Персия, Египет, Қытай, Үнді елдерін айтуға болады. Бұл елдерде білім беру жоғары қарқынға ие болып, аталған елдер сол дәуірлерде әлемнің басқа елдерімен салыстырғанда алға жылжып, жоғары дамыған болып табылды. Бүкіл Еуропа тарихы ғылым мен білім олардың экономикалық, техникалық және рухани қарқынды дамуында шешуші роль атқаратындығына дәлел бола алады. Әлемнің қазіргі дамыған елдері білімнің арқасында жоғары технологиялық және экономикалық дамуға қол жеткізген. Оз уақытында, XVIII ғасырдың басында Англия елі философы Ф. Бэконның «Білім — күш» принципі арқасында ілгері жылжыды. Бұл принцип барлық Еуропа елдерінің бұдан арғы саясаты мен идеологиясына негіз болды. Сциентикалық бағыт ғылым мен білімнің қоғамдағы мәнін оларды қоғамдағы алғашқы құндылық ретінде анықтай отырып абсолюттендіреді. Бұл тұжырымдарда шындық бар; жоғарыда айтылғандай, ғылым мен білімнің арқасында Еуропа барлық елдерден үстем болып шықты. Бірақ, бұл принципте үстемелеу, яғни білім беру мен ғылымның ролін абсолюттендіру бар. Адамзаттық қоғамда, білім мен ғылымнан басқа, адамгершілік, дін, философия, саясат және құқық, мәдениеттің алар орындары ерекше. Білім беру мен ғылым адамзаттың тұрмыстық формаларымен өзара әрекеттесіп, олардың өздеріне әсерлерін сезініп, оларға өздері де әсер етеді. Сонымен бірге, білім көрсетілген формаларға әсер етіп қана қоймай, әлеуметтік мобильділік пен қоғамның әлеуметтік құрылымына да әсер етіп, жеке, күрделі, автономды жүйе болып қала береді.

Білімді социология ғылымында қарастыру ерекшелігіне көшсек, социология білімді әлеуметтік институт ретінде қарастырады. Әлеуметтік институт — бұл өздерінің нормалары мен ережелері бар, белгілі бір қызметтер атқарып, қоғамдық өмірдің жеке салаларындағы әлеуметтік қатынастарды реттеп отыратын институционалдық мекемелер немесе ассоциациялар (ұйымдар). С.С. Фроловтың айтуы бойынша, «әлеуметтік институт — бұл мәнді қоғамдық құндылықтар мен процедураларды біріктіретін, қоғамның негізгі қажеттіліктерін қанағаттандыратын байланыстар мен әлеуметтік нормалардың ұйымдастырылған жүйесі» [1].

Осылайша, социологияда әлеуметтік институт түсінігіне көптеген анықтамалар беріледі, сөйтсе де олар мазмұндары бойынша жақын. Егер де әлеуметтік институттардың маңызды жақтарын айтатын болсақ, онда келесілерді көрсетуге болады:

- 1) норма мен статус енгізілген еркіп жүйе;
- 2) әдет, дәстүр, іс-әрекет, жүріс-тұрыс ережелер жиынтығы;
- 3) ресми және ресми емес ұйымдар;
- 4) қоғамдық қатынастардың белгілі бір саласын реттеп отыратын нормалар мен мекемелер жиынтығы;
- 5) әлеуметтік іс-әрекеттер кешені [2].

Білім — ол әлеуметтік институт, өйткені ол өзінің тұрақты құрылымы, статусы, нормасы, ережесі, символдары бар, автономды түрде әрекет етеді. Әлеуметтік институтқа тән, басқа да белгілері бар. «Білім беруге байланысты адамдар әрекеттерін реттеуші және ұйымдастырушы нормалар жиынтығы білім берудің әлеуметтік институт болып табылатынына куәлік етеді» [3]. Ең алдымен, білім беру институционалданған, заңмен бекітіліп, мемлекет пен қоғаммен мойындалған. Білім әлеуметтік институт ретінде келесі құрылымнан тұрады:

- 1) білім беруді басқару органдары;
- 2) білім беру мекемелер тобы (мектептер, колледждер, гимназиялар, лицейлер, кәсіптік мектептер, университеттер мен академиялар т.б.);

3) шығармашылық одақтар, кәсіптік ассоциациялар, қоғамдар, ғылыми және методологиялық кеңестер мен басқа да бірлестіктер;

4) оқытушылар мен білім алушылар үшін иыңарылған оқулықтар мен әдістемелік оқулықтар;

5) білім беру бағдарламалары мен білім берудің мемлекеттік стандарттары;

6) журналдар мен жылдық басылымдарды елгізетін кезеңдік басылымдар;

7) білім беру мекемелері әлеуметтік және заңдық статусқа ие, өзінің жарғысы және басқа да құжаттары болады. Олар ғимараттарда орналасады, жер көлемі болады, материалдық құндылықтары мен қаржыларға ие. Білім беру субъектілері мыналар: 1) білім алушылар, 2) мұғалімдер. Сонымен бірге, білім беру субъектілері мыналар бола алады: білім беру мекемелері (ұйымдар) — ішінде әлеуметтік қатынастар, нормалар, ережелер орып алатын кәсіптік белгілері бойынша біріккен адамдар топтары.

Білімнің кез келген деңгейде екі негізгі қызметі бар. Олар: 1) білім беру; 2) әлеуметтендіру, тәрбиелеу.

В.И. Добренко және А.И. Кравченко білім берудің бірнеше қызметтерін бөліп көрсетеді:

1) бір ұрпақтан екінші ұрпаққа білімді беру және мәдениетті тарату;

2) қоғам мәдениетін сақтау және жетілдіру;

3) тұлғаның әлеуметтенуі, әсіресе, жастардың және олардың қоғамда интеграциялануы;

4) тұлғаның статусының анықталуы;

5) әлеуметтік таңдау (селекция) қоғам мүшелерін дифференциациялау, бірінші кезекте жастарды, оның нәтижесінде қоғамның әлеуметтік құрылымы қайта өндіріледі және өзгереді, индивидуальды мобильділік;

6) жастарды кәсіби бағыттауды және кәсіби таңдауды қамтамасыз ету;

7) сатылы үзіліссіз білім беру үнін білім базаларын құру;

8) әлеуметтік-мәдени новация, жаңа идеялар мен теорияларды, жаңалықтарды өңдеу және құру;

9) әлеуметтік бақылау [2].

Қазіргі білім беру жүйелері ғылымға, ғылыми жетістіктерге негізделген және өзіндік күрделі әлеуметтік құбылыс болып табылады. Білім беру жүйелері ұлттық, аймақтық, континенталдық, жаһандық және әлемдік болуы мүмкін. Қазіргі білім беру жүйесі ұлттық-мемлекеттік, аймақтық болып болып. Әзірге әлемдік білім беру жүйесі жоқ, бірақ оған көптеген әлем елдері ұмтылуда. КСРО-дағы білім беру жүйесі аймақтық болып табылады. Кеңестік білім беру жүйесі немістік білім беру жүйесімен байланысты. Қазіргі әлемде атлосаксондық, америкалық білім беру жүйесі кеңінен таралған. Білім берудің еуропалық жүйесі де кеңінен таралып, дамыған өзгермелі жүйе болып табылады. Жапония, Қытай, Корея (оңтүстік) сияқты Азия елдерінде өзіндік ұлттық білім беру жүйесі бар. Олардың барлығы ұлттық білім беру жүйесі ретінде сипатталады. Әр елде әлемдік білім жетістіктеріне, ұлттық-мемлекеттік ерекшелігіне, халықтың менталитетіне сай білім беру жүйесі бар. Білім берудің ұлттық стандарттары ғылым жетістіктеріне, жоғарғы әдістемелерге, ұлттық мәдени ерекшелікке, дәстүрлерге, әлеуметтік-экономикалық даму деңгейлеріне негізделіп оқытылады. Білім берудің ұлттық стандарттары мемлекеттік органдар арқылы жасакталады және біртұтас құжаттар кешені болып келеді. Білім беру стандартының негізі жалпы бұқара халық пен барлық білім беру мекемелерінің қатысуы арқылы жүргізілетін мемлекетпен қабылдапатын білім беру реформалары табылады. Білім стандарттарының басты құжаты “Білім туралы Заң”. Көптеген елдер қабылдаған түрлі өзгеріске ұшырап отыратын, аймақтық білім беру жүйесі де бар. Мысалы, Еуропалық білім беру жүйесі. Бірақ Еуропалық білім беру жүйесі толық қалыптаспаған деп айтуға болады. Еуропарламент және біріккен Еуропалық өзге ұйымдары осындай аймақтық, ұлттық білім беру жүйесін құруға кірісуде. Бұл туралы (1999 ж.) Лиссабон, (2004 ж.) Болондық декларациялар дәлел бола алады. Мәні бойынша ұлттық білім беру жүйелері бір-біріне жақын, әсіресе, жоғары білім және бұл елдерге ортақ білім беру жүйесінде қиындық тудырмайды. Америкалық білім жүйесі Еуропалықтан ерекшеленеді. Бірақ бұл жүйе негізінде осы жүйені қалыптастырушылар еуропалықтар болғандықтан, еуропалық (ағылшындық) құндылықтар жатады. Америкалық білім беру жүйесі, әсіресе, жоғары білім қазіргі кезде афро-азиаттық, еуропалық жүйеге әсер етуде және оның көптеген принциптері әлемнің бірқатар елдерінде енгізілуде.

Ресейдің өзіндік білім беру жүйесі бар. Бұл жүйе КСРО-дан мұра болып қалған, бірақ бұнда уақыт талабына сай келетін білім берудің жаңартылған жүйесін құруға бағытталған жаңа реформа басталды. Ресей еуропалық, америкалық немесе атлосаксондық білім беру жүйесінің ең үздіктерін қабылдауда. Бірақ ол өзіндік ұлттық білім беру жүйесін құруға бағытталған.

Қазақстан Республикасында жаңа білім заңы 2007 жылы қабылданды. Білім беру ұзақ мерзімді «Қазақстан - 2030» Стратегиясының негізгі приоритеттерінің бірі болып отыр. Қазақстандағы білім

беру реформаларының ортақ мақсаты білім беру жүйесінің жаңа әлеуметтік-экономикалық ортаға бейімделуі болып табылады. Қазақстан Президенті әлемдегі бәскеге қабілетті 50 елдің қатарына республиканы кіргізу туралы мақсат қойған болатын. Осы мақсатты жүзеге асыруда білім беру жүйесін дамыту маңызды роль атқарады.

Жаңа мақсаттарды шешу үшін Қазақстан Республикасындағы білім беруді дамытудың 2005-2010 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы, Қазақстан Республикасындағы техникалық және кәсіптік білім беруді дамытудың 2008-2012 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы, Қазақстан Республикасындағы білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы, «Қазақстан балалары» бағдарламасы ескілді бірқатар бағдарламалық құжаттар мен нормативті актілер қабылданды.

Осы құжаттарда және басқа да Қазақстан Республикасы Үкіметінің қаулыларында реформалар негіздері анықталған және республикадағы жаңа білім беру жүйесі нақтыланады. Бұл жаңа жүйе мектеп табалдырығына бастап, ЖОО-дан кейінгі білім беру деңгейлеріне дейінгі барлық сатыларын қамтиды. "Бұл Бағдарламаның жасақтануы білім сапасын арттыруға, жаңа экономикалық және әлеуметтік-мәдени жағдайларда білім беру жүйесі алдында тұрған стратегиялық міндеттерді шешуге, сапасын арттыру бағытталған түбегейлі өзгерістер қажеттілігінен туындады" [3].

Жаңа реформа жағдайында Қазақстандық білім беру жүйесі америка-еуропалық стандартқа жақындап келеді. Бірақ аталған стандартпен толық сәйкес келуі мүмкін емес. Реформада Қазақстанның ұлттық ерекшеліктері мен тарихи тәжірибелері ескерілген.

Бірақ реформадағы бағыттардың көпшілігі жаңа деуге болады. Мысалы, 12 жылдық білім беру жүйесіне көшу, бастауыш және орта кәсіби білім беру жүйесін жападан құру. Жоғары білім беру құрылымына да көптеген жаңалықтар енгізілуде. ЖОО-да бакалавриат, магистратура жұмыс істеді. Бұдан арғы ЖОО-дағы және ЖОО-дан кейінгі білім беру бакалавриат-магистратура-докторантура моделі бойынша жүргізіледі. ЖОО-дан кейінгі білімге және ЖОО-ны бітірген мамандардың біліктілігін көтеру жүйесіне сәйкес назар аударылған. Білім беру реформасының ортасында, жоғарыда айтқанымыздай, білім сапасы тұр. Білімнің басты мақсаты тулғанын біртұтас әлеуметтік қасиеттерін қалыптастыру, жоғары технологиялық өндірісте табысты жұмыс істей алатын, адамдарды басқара алатын, әлеуметтік, саяси процестерді халықтың, қоғамның қажеттілігіне қарай ұйымдастыра алатын кәсіби мамандарды даярлау болып табылады. Реформада білім сапасын бақылау мен тексеруге де көңіл бөлінген. Басты құжатта қазіргі Қазақстандағы білім беру жүйесіне талдау жасалынып, кемшіліктері мен олардың себептері көрсетілді. Болашақта білім процесінде оқытқыштардың өздігінен білім алуына басты екіін қойылады. Реформада пәндік білімге негізделген ескірген әдістемелік базадан алпақтап, оқытудың жаңа әдістемелік базасын іздестіруді міндет етіп қояды. 2008 жылы Қазақстан Болон процесі деп аталатын еуропалық оқу жүйесі туралы құжатқа қол қойды және университеттердің хартиясына қол қоюға біраз Қазақстанның ЖОО-ы қатысуда. Сонымен біз еуропалық, америкалық стандартқа жақындай бастадық.

Қазақстан қазіргі уақытта білім беру, адам мен бала құқығын қорғау саласындағы барлық негізгі халықаралық құжаттарға қатысушы болып табылады. Бұл жоғары білім саласындағы жалпыға бірдей адам құқықтары Декларациясы, Балалар құқығы туралы Конвенция, Халықаралық адамдардың экономикалық, әлеуметтік және мәдени құқықтары Декларациясы, Болон және Лиссабон Конвенциялары және басқалар. Джомтсен мен Дакардағы «Баршаға арналған білім» Дүниежүзілік форумының ұсынымдарын қолдау және жүзеге асыру мақсатында Қазақстан «Баршаға арналған білім» атты Ұлттық іс-қимыл жоспарын қабылдады.

1. Фролов С.С. Социология образования. - М.: Наука, 1996. - 350 с.

2. Добренцов В., Кравченко А. Социология. - М.: Академический проект, 2009. - 320 с.

3. Қазақстан Республикасындағы білім беруді дамытудың 2005-2010 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы. - Астана, 2004. - 52 б.

В статье рассматривается образование как социальный институт, и его предпосылки и субъекты в современном обществе. А также автор внедряет опыты по развитию образования зарубежных стран.

This article is considered formation as social institute and its preconditions and subjects in a modern society. The author introduces experiences on progress of education in foreign countries, as well.